

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 16 december 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrottens filosofi på idrottsforum.org

De e bar' å åk, sa Stenmark. Och snart sjöng hela utförsåkarlandslaget dessa ord som kampsång för sitt idrottsutövande. De gav därvid uttryck för en reduktionistisk syn på idrott som kanske rimmade med tidsandans oskuldsfulla inställning till idrotten, men som på sina håll redan då var obsolet; och fem år senare fastnade Linda Haglund i en dopningskontroll, och ytterligare tre år senare var det Tomas Johanssons tur. Annorstädes flödade de anabola steroiderna fritt. Det är aldrig "bara att göra något" när det gäller idrott, och riktigt hur komplicerat det kan bli kan man få ett hum om, om man tar del av det brittiske idrottsfilosofen Mike McNamees nya bok, *Sports, Virtues and Vices: Morality Plays* (Routledge). Vi lät forumets grundare, rättssociologen och idrottsvetarprofessorn Bo Carlsson läsa flitige McNamees senaste opus, och han fastnade särskilt för två resonemang, var för sig värda bokens pris, ett om Schadenfreude och ett om professionalism inom idrotten. Därutöver var vår recensent välformulerat välmotiverat mindre entusiastisk; han fick bland annat en oroande Habermas-déjà vu, men kunde å andra sidan glädjas åt ett förnyat intresse för Durkheim. Därtill bär Carlssons slutomdöme om boken genom sin eleganta idrottsmetafor syn för sägen beträffande Ingemar Stenmarks motto: De e aldrig bar' å åk!

Ömsom vin, ömsom vatten

Bo Carlsson

Institutionen för idrottsvetenskap, Malmö högskola

Mike McNamee

Sports, Virtues and Vices: Morality Plays

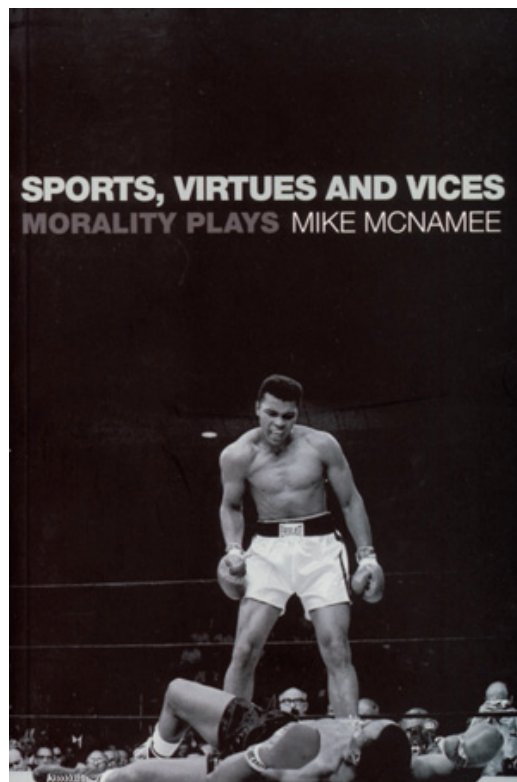
236 sidor, hft.

Abingdon, Oxon: Routledge 2008

ISBN 978-0-415-19409-9

Efter att för länge sedan ha lagt ifrån mig Mike McNamees bok *Sports, Virtues and Vices* är det speciellt två perspektiv på idrotten som etsat sig fast i mina tankar, nämligen skadeglädjens betydelse och dess moraliska fundament samt vad som är att beteckna som "professionalism" inom idrotten. McNamee behandlar nämligen dessa ämnen på ett intressant och nydanande sätt.

När det gäller professionalism är det professionella tränare som är i fokus och McNamee ställer sig frågan vad det är som gör en tränare "professionell". Det finns förvisso många skickliga tränare, men som McNamee skulle bedöma som oprofessionella utifrån hans sociala och moraliska perspektiv på professionalism. Han gör härvid en distinktion mellan "professionals" och "technocrats", där de senare kan vara mycket skickliga tränare i fråga om idrottslig inlärning och praktiska detaljer, men ändå inte uppnå "professionalitet" då de saknar social trovärdighet och ett moraliskt handlande, något som utvecklas i interaktionen mellan idrottsmannen och tränaren. Det är, hävdar McNamee, trovärdighet och tillit som är bärande i utvecklingen av professionella tränare, och dessa egenskaper kan ofta formuleras i ideal, förpliktelser, rättigheter och skyldigheter, men måste ständigt upprätthållas i den dagliga träningen. Professionalism är så mycket mer än att utöva ett yrke och måste präglas av någon form av "moralisk minimalism". Kapitlet inrymmer många intressanta diskussioner som går bortom råd om den dagliga träningen till mer filosofiska resonemang kring tränarens funktion,

roll och dess trovärdighet. Kapitlet ("Codes of Conduct and Trustworthy Coaches", ss. 89-109) borde kopieras och bli obligatorisk text för studenter och lärare på idrottslärar- och idrottsledarutbildningar, vid sidan av de mer praktiska kunskaperna och anvisningarna. McNamees resonemang fick mig även till att plocka ner Durkheims *Professional Ethics and Civic Morals* från hyllan och att fundera på en möjlig artikel om skillnaden mellan gamla och dammiga fair play-ideal inom idrotten och behovet av en fräschare och modernare professionell etik inom elitidrotten. Medan McNamees bok har hamnat på hyllan, för att samla damm, ligger nu Durkheims alster på skrivbordet som en ständig påminnelse om ett görligt "projekt". Så kan det gå!

McNamees betraktelser kring skadeglädje [*Schadenfreude*] är, som nämnts, det andra området i boken som gett mig några funderingar. McNamee föredrar det tyska *Schadenfreude* framför det engelska "malicious", eftersom han anser att det tyska begreppets sammansättning mer talar om vad det handlar om, det vill säga "den sanna glädjen" av att det går dåligt för någon, vilket i och för sig kan tyckas vara högst moraliskt tvivelaktigt. Jag känner dock igen mig! Som inbiten supporter till Rögle tycker jag det är mycket stimulerande, glädjande och intressant att se upphaussade lag som MIF Redhawks uppreppande gånger göra bort sig i de sista kvalmatcherna och därmed missa spel i Elitserien till förmån för mindre lag som Mora och Rögle. Detta gäller även Leksands misslyckanden. Jag känner "skadeglädje" då hela etablissemangen vill ha upp Leksand Stars, Räddhökarna och AIK på grund av tänkt kommers. Men upp går i stället lag som Mora och Rögle, med mindre ekonomier. Jag småler och myser och tycker att idrott och idrottskulturen är fantastisk – och rättvis på ett besynnerligt sätt. McNamee diskuterar det moraliska inslaget i skadeglädje, via en rad utflykter i begrepp som hybris, svag och stark förnedring, avundsjuka, ånger och rättvisa. Här aktualiserar McNamee existentiella och moraliska dimensioner inom idrotten som vanligtvis inte behandlas inom idrottsfilosofin, vilket onekligen blir till intressant läsning. Min och andras skadeglädje försvaras moraliskt – som tur är – av McNamee med att vi hoppas att MIF, och liknande parter, lär sig något av sina misslyckanden och att det skipas (informell) rättvisa via deras misslyckanden. I mitt fall: tjock plånbok och inköp av avdankande finnar ska inte besegra hockeykulturen i Ängelholm. Heja McNamee!

Dessa två diskussioner om professionalism respektive skadeglädje, är intressanta, angelägna och väl genomförda av McNamee. I övrigt är boken "så där". Avslutningen kommer dessutom abrupt! Men reflektionen kring professionalism och hans exceptionella kapitel om *Schadenfreude* motiverar ensamma ett inköp och en läsning.

Men varför är boken "så där"? Förvisso är ambitionen från start väldigt hög. McNamee vill initialt fänga idrottsetiken, eller rättare sagt dess dygder och avarter, i kommunitarism à la Charles Taylor och Alasdair MacIntyre, och menar att vi inte kan utveckla substantiella normativa utsagor om sportsligt handlande utan att först diskutera personligheten och dess moraliska utveckling, och denna förståelse måste grunda sig en social kontext. Han menar dessutom att vi inte kan utveckla en norm för sportsmananda

utan en teori om personlig utveckling (*personhood*), något som i sin tur är relaterat till vår förmåga att skilja mellan vad som är önskvärt, nobelt och värdefullt, och vad som inte är det. Här tar han hjälp av Lawrence Kohlberg, Jean Piaget och Carol Gilligan. (Jag känner tyvärr igen detta från Habermas misslyckanden med universalpragmatismen och hans ambition att utveckla en evolutionistisk moralteori. Jag är skeptisk och känner viss oro!) McNamees projekt leder läsaren in i en cirkel av rätt avancerade filosofiska resonemang vilket i slutledet även leder fram till och motiverar en normativ utsaga som McNamee redan presenterar på sidan 1, nämligen "sports, I [McNamee] will argue, offer our best vehicles for moral education in light of the clash of moral cultures that the present world throws up". Hur kan han vara så säker på det? Han har emellertid en poäng i sitt resonemang då han, precis som Agnes Heller, hävdar att regelbaserad moral underminerar moraliskt handlande. Agnes Heller hävdade att moral inte kan utvecklas i en djungel av plikter, regler och kontroller. Men, å andra sidan, är inte detta just vad som präglar idrottens praktik, det vill säga en uppsjö av kontrollsystem, allt från dopingkontroller till femdomarsystem? I detta sammanhang blir det rimligtvis svårt att hävda att idrotten är moraliskt danande. I det perspektivet är McNamees ambition beaktansvärd, nämligen att spåra idrottens moraliska kvaliteter i individernas personliga utveckling och inte till idrottens regelverk. Å andra sidan kan projektet uppfattas som obsolet, som grundat i idrottens "lekperiod", och som besegrat av elitidrottens praktik. Det är även i det här sammanhanget mitt – eller Durkheims – intresse för professionell etik bör lyftas.

Nu bör det kanske poängteras att McNamee inte är förtjust i elitidrottens värdegrunder. Han ägnar bland annat ett kapitel åt doping och dess grund i jakten på triumf. Vidare diskuterar McNamee idrottens teknologisering och dess medikalisering som han uppfattar som hot mot idrottens "sanna" värden. Han är inte glad för idrottsmedicinens utbredning. Jag applåderar! Han gillar inte heller rasismen inom idrotten, och inte heller attityden gentemot förlorare.

Men boken är rätt konstig! Den börjar med att introducera en teori om "personhood" som en utgångspunkt för att utveckla en normativ modell om idrottens sanna moraliska värden, vilka inte kan spåras till idrottens regler och kontroller, utan till individen. Detta är en rimlig inledning. Därefter diskuteras en rad vardagliga och existentiella moraliska dilemman som skadeglädje, avundsjuka, hybris, förnedring, provokationer och förakt. Detta känns även fräscht och intressant. Dessa resonemang avlöses emellertid av två ganska traditionella kapitel om rasism och

” Jag känner tyvärr igen detta från Habermas misslyckanden med universalpragmatismen och hans ambition att utveckla en evolutionistisk moralteori. Jag är skeptisk och känner viss oro!

diskriminering, varvid vi bland annat får veta att Ron Atkinson är rasist och en skitstövel. Därefter kommer några kritiska kapitel om idrottsmedicin och teknologisk utveckling, kapitel som egentligen inte bidrar till någon ny kunskap eller nya infallsvinklar, och plötsligt är boken slut! Hallå! Varför har jag inledningsvis läst en massa text om behovet av att införa MacIntyre, Taylor och Piaget i en normativ modell om idrottens moraliska grunder? Nej, McNamee, detta är faktiskt inte trovärdigt. Jag förstår ingenting! Jag behöver hjälp? med helheten!

Underrubriken "Morality Plays" är emellertid fyndig, och jag blir smått avundsjuk, men samtidigt upptäcker jag under min läsning att McNamee inte spelat spelet ordentligt? eftersom han inte kommer i mål, trots några eleganta dribblingar. Han spelar dessutom för mycket i sidled, vilket förstör matchbilden något.

© Bo Carlsson 2009.

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com